

Europeiska unionens utvidgning 2004

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande proposition 2003/04:25 Europeiska unionens utvidgning 2004. Utskottet betonar värdet av Europeiska unionens utvidgning. Anslutningsfördraget utgör en stor framgång efter ett mångårigt och omfattande arbete av förberedelser och förhandlingar för medlemskap.

Utvidgningen innebär att en konstlad delning av Europa är förbi och att Europeiska unionen blir en bredare europeisk samarbetsorganisation. Medlemsländernas samarbete ger möjlighet att skapa bättre villkor för medborgarna.

I frågan om arbetskraftens fria rörlighet delar utskottet regeringens uppfattning att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs. Det kan, även om det är osannolikt, dock uppstå situationer då åtgärder behöver vidtas i syfte att undvika att medborgare från de nya medlemsstaterna hamnar i situationer karakteriserade av ofrihet och tvång på arbetsmarknaden. Om regeringen bedömer att åtgärder bör vidtas skall dessa åtgärder, enligt utskottets uppfattning, underställas riksdagen genom skrivelse eller, om så är behövligt, proposition. Utskottet vill erinra om principen om likabehandling, dvs. att alla unionsmedborgare skall behandlas på samma sätt. Utskottet föreslår ett tillkännagivande i denna fråga.

I betänkandet finns en motivreservation och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Europeiska unionens utvidgning 2004.....	6
Utskottet	9
Reservation.....	12
Riksdagsprövning av åtgärder rörande fri rörlighet för arbetstagare, punkt 3 (m) – motiveringen	12
Särskilt yttrande.....	14
Riksdagsprövning av åtgärder rörande fri rörlighet för arbetstagare, punkt 3 (v)	14
<i>Bilagor</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	15
Propositionen.....	15
Följdmotion	15
Regeringens lagförslag	16
Socialförsäkringsutskottets yttrande.....	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Godkännande av anslutningsfördraget

Riksdagen godkänner Fördraget den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakiens anslutning till Europeiska unionen samt slutakten till fördraget. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:25 punkt 1.

2. Lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:25 punkt 2.

3. Riksdagsprövning av åtgärder rörande fri rörlighet för arbetstagare

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om att eventuella åtgärder med anledning av arbetstagares fria rörlighet skall underställas riksdagen. Därmed bifalls delvis motion 2003/04:U13.

Reservation (m) – motiv.

Stockholm den 2 december

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Berndt Ekholm (s), Carl B Hamilton (fp), Birgitta Ahlqvist (s), Lars Ohly (v), Göran Lindblad (m), Anders Sundström (s), Cecilia Wigström (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Lotta N Hedström (mp), Anita Johansson (s), Ingrid Olsson (s) och Kaj Nordquist (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 2003/04:25 Europeiska unionens utvidgning 2004 samt följdmotionen 2003/04:U13 av Cecilia Wigström m.fl. (fp, m, kd, c, mp) om fri rörlighet för arbetskraft.

Utskottet har berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen i de delar som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde samt över följdmotionen U13. Socialförsäkringsutskottets yttrande återfinns i bilaga 3.

I propositionen Godkännande av ändringar i EG:s regler om val till Europaparlamentet m.m. (prop. 2002/03:97) har regeringen föreslagit en ändring i 4 § lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Propositionen avlämnades till riksdagen den 22 maj 2003. Lagändringen hade vid avlämnandet av den nu aktuella propositionen (prop. 2003/04:25) ännu inte beslutats av riksdagen. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av att det även i proposition 2003/04:25 föreslås en ändring av samma paragraf inkluderar lagtexten i proposition 2003/04:25 även den tidigare föreslagna ändringen. Riksdagen har den 13 november 2003 bifallit regeringens förslag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (bet. 2003/04:KU2, rskr. 32).

Utskottet har genom kammarkansliet erhållit två faktapromemorior med bäring på detta ärende. I faktapromemoria 2002/03:FPM82 behandlas förslag till rådets förordning om en enhetlig utformning av dokument för förenklad transitering (FTD) och dokument för förenklad jämvägstransitering (FRTD). Enligt promemorian antog rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser förordningarna den 14 april 2003. Faktapromemorian är daterad 2003-06-12 och inkom till riksdagen 2003-06-26. Promemorian inkom således till utskottet *efter* det att rättsakterna antagits och det saknas därmed möjlighet att påverka dessa frågor.

Faktapromemoria 200/03:FPM91 rör kommissionens meddelande om ett nytt granskapsinstrument. Utskottet återkommer till frågan om *Wider Europe* nedan.

Bakgrund

Anslutningsfördraget är ett mellanstatligt avtal mellan de nuvarande 15 medlemsstaterna i EU och de tio nya medlemsstaterna Tjeckien, Estland, Cypern, Lettland, Litauen, Ungern, Malta, Polen, Slovenien och Slovakien.

I mars år 2002 inleddes arbetet med att utforma den juridiska texten. Undertecknandet skedde den 16 april 2003 efter kommissionens formella yttrande och Europaparlamentets samtycke. Anslutningsfördraget träder i kraft den 1 maj 2004.

Vid inträdet i unionen den 1 maj 2004 antar de nya medlemsländerna EU:s regelverk i sin helhet, med de övergångslösningar och tekniska anpassningar som har överenskommit under förhandlingarna. Dessa återspeglas i fördraget.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner anslutningsfördraget av den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakiens anslutning till Europeiska unionen samt slutakten till fördraget. Anslutningsfördraget träder i kraft den 1 maj 2004.

Ett tillträde till anslutningsfördraget föranleder en ändring av lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. I propositionen läggs fram förslag till en sådan lagändring. Vidare föreslås vissa ändringar i samma lag med anledning av att giltighetstiden för fördraget den 18 april 1951 om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen har löpt ut. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2004.

Propositionen redovisar de olika politikområdena i anslutningsfördraget. Totalt består propositionen av nio delar. Anslutningsfördrag med anslutningsakt respektive slutakten finns som bilaga 4 respektive 5 i propositionen. Ett rättelseprotokoll finns i propositionens bilaga 6.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner anslutningsfördraget. Som en konsekvens därav föreslår utskottet att anslutningslagen ändras.

Utskottet betonar värdet av Europeiska unionens utvidgning. Utvidgningen innebär att en konstlad delning av Europa är förbi och att Europeiska unionen blir en bredare europeisk samarbetsorganisation.

I frågan om arbetskraftens fria rörlighet delar utskottet regeringens uppfattning att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs. Det kan, även om det är osannolikt, dock uppstå situationer då åtgärder behöver vidtas i syfte att undvika att medborgare från de nya medlemsstaterna hamnar i situationer karakteriserade av ofrihet och tvång på arbetsmarknaden. Om regeringen bedömer att åtgärder bör vidtas ska dessa åtgärder, enligt utskottets uppfattning, underställas riksdagen genom skrivelse eller, om så är behövligt, proposition. Utskottet vill erinra om principen om likabehandling, dvs. att alla unionsmedborgare ska behandlas på samma sätt. Utskottet föreslår ett tillkännagivande i denna fråga.

Jämför motivreservation (m).

Europeiska unionens utvidgning 2004

Åren 1989–1990 föll det kommunistiska samhällssystemet samman i Central- och Östeuropa och en reformvåg svepte över länderna. Inom sex år efter Berlinmurens fall hade tio fria nationer i Centraleuropa lämnat in sina ansökningar om medlemskap i EU, nämligen Polen, Ungern, Tjeckien, Estland, Slovenien, Slovakien, Lettland, Litauen, Rumänien och Bulgarien.

Malta och Cypern ansökte om medlemskap i juli 1990. Cyperns situation är speciell eftersom ön är delad sedan den turkiska invasionen år 1974. Även Turkiet har ansökt om medlemskap. Av dessa sammanlagt tretton kandidatländer har tio avslutat förhandlingarna. När det gäller Rumänien och Bulgarien har förhandlingarna ännu inte avslutats och för Turkiets del har förhandlingarna ännu inte inletts.

Förutom själva omvälvningen i Centraleuropa kan Europeiska rådets möte i Köpenhamn i juni 1993 ses som startpunkten för EU:s utvidgning österut. Vid mötet fastslogs villkoren för EU-medlemskap. Kriterierna är av politisk, ekonomisk respektive administrativ karaktär.

De politiska kriterierna innebär att ett kandidatland, för att kunna bli medlem, skall uppvisa stabila institutioner som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter.

De ekonomiska kriterierna innebär att landet, för att kunna bli medlem, skall vara en fungerande marknadsekonomi samt ha förmåga att hantera den konkurrens och de marknadskrafter som uppträder på unionens inre marknad.

De administrativa kriterierna innebär att landet, för att kunna bli medlem, skall ha förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av medlemskap i EU. Kriterierna avser ländernas förmåga att överta och efterleva EU:s regelverk, vilket till stor del är beroende av deras administrativa förmåga och nivån på deras rättsväsende.

EU har gett kraftigt stöd till kandidatländerna i deras förberedelsearbete inför medlemskapet. Stödet har hjälpt kandidatländerna att anpassa sina nationella regler och sin inhemska administration till EU:s krav.

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002 kunde de nuvarande medlemsländerna och de tio kandidatländerna avsluta förhandlingarna om anslutning till unionen.

I frågan om arbetskraftens fria rörlighet kan enligt anslutningsfördraget avvikelser från EG-rätten accepteras under en övergångsperiod på sju år i förhållande till arbetstagare från Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

De två första åren efter anslutningen skall de nuvarande medlemsstaternas nationella lagstiftning gälla i stället för EG:s regelverk om arbetskraftens fria rörlighet. En medlemsstat skall dock i sin nationella lagstiftning kunna öppna sin arbetsmarknad i enlighet med EG:s regelverk.

Arbetstagare från de nya medlemsstaterna får enligt anslutningsfördraget inte ges sämre villkor än de som gäller vid undertecknandet av anslutningsfördraget, som ägde rum den 16 april 2003. Det är således förhållandena den 16 april 2003 som är referenspunkt, inte förhållandena den 1 maj 2004.

Senast den 30 april 2006 skall medlemsstaterna anmäla till kommissionen om de avser att fortsätta att tillämpa den nationella lagstiftningen eller inte. Anmälan behöver inte motiveras, men om den uteblir skall EG:s regelverk i fortsättningen gälla. En medlemsstat som tillämpat nationell lagstiftning t.o.m. den 30 april 2009 får fortsätta att göra det t.o.m. den 30 april 2011 om staten har eller förutser allvarliga störningar på sin arbetsmarknad. Efter den 30 april 2011 får det inte förekomma några nationella bestämmelser som inskränker den fria rörligheten.

Under övergångsperioden kommer de medlemsstater som väljer att tillämpa EG:s regelverk i sin nationella lagstiftning att kunna använda sig av en skyddsklausul. Klausulen får åberopas om staten har eller förutser störningar på landets arbetsmarknad som innebär ett allvarligt hot mot levnadsstandarden eller sysselsättningsnivån i en viss region eller visst yrke. Även de nya medlemsstaterna har rätt att tillämpa skyddsklausulen.

Regeringen anför i *propositionen* att en av de mest centrala uppgifterna i europeisk politik måste anses vara att återknyta banden mellan de europeiska

staterna. Det gemensamma målet inom unionen, att säkra freden och säkerheten i Europa och att skapa garantier för fortsatt demokrati i de europeiska staterna, har skapat en stark vilja i stater, som ännu inte deltar i samarbetet, att ansluta sig till den politiska, ekonomiska och kulturella gemenskap som svt-sar samman medlemsstaterna i unionen.

Ända sedan Sverige blev medlem i EU år 1995 har regeringen varit pådrivande i utvidgningsprocessen. Utvidgningsförhandlingarna hade högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet våren 2001. Ett genombrott i förhandlingarna uppnåddes genom att de första uppgörelserna mellan EU och olika länder kunde träffas på flera politiskt svåra områden såsom miljön, arbetskraftens fria rörlighet och förvärv av jordbruksmark. Europeiska rådet kunde i Göteborg i juni 2001 bekräfta att tidtabellen för förhandlingarna förverkligats och i vissa fall överträffats under vårt ordförandeskap.

En historisk cirkel kunde slutas i och med Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december 2002. Knappt ett decennium efter det att kriterierna för EU-medlemskap presenterades i Köpenhamn kunde de nuvarande medlemsländerna och tio kandidatländer avsluta förhandlingarna om anslutning till unionen. Det innebar en stor framgång att efter ett mångårigt och omfattande arbete kunna hälsa tio nya medlemmar välkomna till unionen.

I frågan om fri rörlighet för arbetskraft är regeringens uppfattning att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs. I propositionen anges vidare att regeringen ännu inte har tagit slutgiltigt ställning till de förslag som lagts fram i SOU 2002:116 om EU:s utvidgning och arbetskraftens fria rörlighet, som har remissbehandlats under våren 2003.

Det ankommer på riksdagen att godkänna det nya fördraget. Enligt regeringens uppfattning finns goda skäl för att Sverige bör tillträda fördraget. Det kan i detta sammanhang också tilläggas att det genom hela utvidgningsprocessen funnits en bred politisk enighet om en positiv inställning till en utvidgad union. Regeringen föreslår således att riksdagen godkänner anslutningsfördraget samt slutakten till detta fördrag.

I Sverige tillämpas principen att ett internationellt avtal som Sverige tillträtt inte omedelbart blir en del av den svenska rätten, utan måste införlivas med svensk rätt för att bli gällande inför svenska domstolar och andra myndigheter. Med hänsyn härtill krävdes någon form av nationell lagstiftning för att 1994 års anslutningsfördrag, genom vilket bl.a. Sverige blev medlem i EU, skulle kunna införlivas med svensk rätt (prop. 1994/95:19, del 1, s. 500). Övergripande bestämmelser om Sveriges anslutning till EU har därför tagits in i *anslutningslagen*, dvs. lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

I anslutningslagen föreskrivs att anslutningsfördraget och de grundläggande fördragen m.m. gäller här i landet med den verkan som följer av fördragen (2 §). Vidare föreskrivs i 3 § i lagen att gemenskapernas beslut gäller här i landet i den omfattning och med den verkan som följer av bl.a. de fördrag som anges i 4 §. I 3 § kommer således överlåtelse av beslutanderätt till

gemenskaperna till uttryck. I 4 § räknas de fördrag och andra instrument upp som avses i 2 och 3 §§. Sveriges tillträde till såväl Amsterdamfördraget som Nicefördraget föranledde ändringar i 4 § anslutningslagen på så sätt att dessa fördrag lades till förteckningen i 4 §.

Sveriges anslutning till det nu aktuella anslutningsfördraget kräver följaktligen också en ändring i 4 § anslutningslagen. Paragrafen bör ändras på det sättet att anslutningsfördraget läggs till förteckningen i denna paragraf. Detta innebär att anslutningsfördraget införlivas med den svenska nationella rätten och blir gällande här i landet med den verkan som följer av fördraget. Anslutningsfördraget förutsätter inte någon överlåtelse av beslutanderätt.

Lagändringen bör träda i kraft vid fördragets ikraftträdande. Enligt artikel 2.2 i fördraget träder detta i kraft den 1 maj 2004 förutsatt att alla ratifikationsinstrument har deponerats före den dagen. Om ett kandidatland uteblir, ansluts de övriga till unionen på den bestämda dagen. Med hänsyn härtill bör den nu föreslagna ändringen av anslutningslagen träda i kraft den 1 maj 2004.

Alltsedan anslutningslagens tillkomst har fördraget den 18 april 1951 om upprättande av Europeiska kol- och stålgemenskapen funnits med i förteckningen i 4 § anslutningslagen. Fördraget har haft en giltighetstid på 50 år. Giltighetstiden löpte ut den 23 juli 2002. Hänvisningen till detta fördrag i förteckningen skall därför tas bort. Slopandet av detta fördrag ger också upphov till vissa konsekvensändringar i förteckningen. Ändringarna skall träda i kraft den 1 maj 2004.

I motion 2003/04:U13 av Cecilia Wigström m.fl. (fp, m, kd, c, mp) begärs ett tillkännagivande om att Sverige skall tillämpa fri rörlighet för arbetstagare från de nya medlemsländerna direkt från anslutningsdagen och på samma villkor som för nuvarande EU-medborgare. Motionärerna anser att den fria rörligheten är en grundbult i det europeiska samarbetet.

Socialförsäkringsutskottet anser i sitt yttrande (SfU3y), i likhet med regeringen, att reglerna om fri rörlighet för arbetstagare utgör ett nyckelområde i EU-samarbetet. Socialförsäkringsutskottet kan också konstatera att regeringen hela tiden har drivit frågan om att även de nya medlemsstaternas medborgare redan från anslutningstidpunkten fullt ut skall omfattas av den fria rörligheten. Regeringen bör dock noga följa och bevaka att den fria rörligheten inte riskerar att leda till social dumpning och urholkning av anställningsvillkor, kollektivavtal eller rättigheter på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund finner socialförsäkringsutskottet inte att riksdagen har anledning att göra något uttalande med anledning av motionen.

Utskottet

Utrikesutskottet har vid flera tillfällen betonat värdet av Europeiska unionens utvidgning. Anslutningsfördraget utgör en stor framgång efter ett mångårigt och omfattande arbete av förberedelser och förhandlingar för medlemskap.

Utvidgningen innebär att en konstlad delning av Europa är förbi och att Europeiska unionen blir en bredare europeisk samarbetsorganisation. Med-

lemsländernas samarbete ger möjlighet att skapa bättre villkor för medborgarna. Utvidgningen innebär även att de nya medlemsländerna får tillgång till EU:s inre marknad. Den inre marknaden växer kraftigt och en ny grund för ekonomisk tillväxt skapas. Som regeringen anför i propositionen innebär utvidgningen ökad säkerhet för alla i Europa.

Utvidgningen har haft högsta prioritet för Sverige alltsedan Sverige blev medlem i EU år 1995. I ljuset av slutsatserna från toppmötena i Göteborg och Laeken verkade Sverige för framsteg enligt tidtabellen men också för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet att komma i kapp länder som inlett förhandlingar tidigare. Sverige fäste också vikt vid att överenskommelser som nåtts med ett eller flera kandidatländer även skulle tillämpas för övriga kandidatländer med liknande förutsättningar. Sverige framhöll även vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen. Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick samtidigt från en strävan att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk. Tidtabellens inverkan gjorde att förhandlingarna präglades av betydande ansträngningar från såväl medlemsstater som kandidatländer att finna förhandlingslösningar inom de flesta områden. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Sverige deltog aktivt i dessa ansträngningar. Det är en självklarhet att Sverige skall fortsätta att arbeta för goda relationer med de nya medlemmarna också efter den 1 maj 2004. De tio nya medlemsstaterna kommer självfallet att vara viktiga aktörer i EU och delta i samarbetet på samma grundläggande villkor som övriga medlemmar.

Utskottet vill vidare erinra om att utvidgningen innebär att unionen får nya grannar. Kommissionens arbete med frågan om *Wider Europe* tar bl.a. sikte på att öka och förbättra möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan det utvidgade EU och dess nya grannar. Utskottet vill framhålla vikten av att frågan om relationerna till unionens nya grannländer prioriteras.

Utskottet tillstyrker således att riksdagen godkänner anslutningsfördraget samt slutakten till detta fördrag.

Som regeringen anför kräver Sveriges anslutning till det nu aktuella anslutningsfördraget en ändring i *anslutningslagen*. Vidare bör hänvisningen i lagen till fördraget om Europeiska kol- och stålgemenskapen tas bort eftersom giltighetstiden har löpt ut.

Utskottet tillstyrker således den av regeringen föreslagna ändringen i *anslutningslagen*.

Arbetskraftens fria rörlighet är enligt utskottets uppfattning en viktig del av EU-samarbetet. Arbetsmarknaden för alla arbetstagare inom Europeiska unionen skall i princip vara öppen och gemensam. Den fria rörligheten gynnar Europeiska unionens medborgare och bidrar till det övergripande målet om fred och välbefinnande. Tillträde till andra medlemsstaters nationella arbetsmarknader innebär också social, ekonomisk och kulturell integration i värdlandet för de migrerande arbetstagarna och deras familjer.

Utskottet delar regeringens uppfattning att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs. Det kan, även om det är osannolikt, dock uppstå situationer då åtgärder behöver vidtas i syfte att undvika att medborgare från de nya medlemsstaterna hamnar i situationer karakteriserade av ofrihet och tvång på arbetsmarknaden. Om regeringen bedömer att åtgärder bör vidtas skall dessa åtgärder, enligt utskottets uppfattning, underställas riksdagen genom skrivelse eller, om så är behövligt, proposition. Utskottet vill erinra om principen om likabehandling, dvs. att alla unionsmedborgare skall behandlas på samma sätt.

Vad utskottet anfört om att sådana eventuella åtgärder skall underställas riksdagen bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Utskottets förslag ligger i linje med motionärernas syften och strider inte heller mot vad som anförs i propositionen. Motion U13 kan därmed anses vara tillgodosedd.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande motivreservation. I rubriken anges vilket avsnitt och vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i motivreservationen.

Riksdagsprövning av åtgärder rörande fri rörlighet för arbetstagare, punkt 3 (m) – motiveringen

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Göran Lindblad (m) och Ewa Björling (m).

Ställningstagande

Arbetskraftens fria rörlighet är enligt vår uppfattning en viktig del av EU-samarbetet. Arbetsmarknaden för alla arbetstagare inom Europeiska unionen skall i princip vara öppen och gemensam. Den fria rörligheten gynnar Europeiska unionens medborgare och bidrar till det övergripande målet om fred och välbefinnande. Tillträde till andra medlemsstaters nationella arbetsmarknader innebär också social, ekonomisk och kulturell integration i värdlandet för de migrerande arbetstagarna och deras familjer.

Vi har uppfattningen att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs. Däremot finns det frågetecken om negativa effekter kan uppstå på andra områden, t.ex. i utnyttjandet av svenska bidragssystem och socialförsäkringar. I likhet med vad som anförts i den avvikande mening- en (m, fp, kd, c, mp) till socialförsäkringsutskottets yttrande anser vi att problem som kan uppstå med exempelvis fiktiva anställningar, bidragsfusk eller överutnyttjande av svenska socialförsäkringar skall mötas med översyn av regelsystemen i stället för med hinder för den fria rörligheten inom EU. Just därför är det ytterst anmärkningsvärt att regeringen i propositionen inte lämnar någon som helst redovisning av vilka lagstiftningsåtgärder som bedöms erforderliga eller vilka förberedelser som har vidtagits inom Regeringskansliet. Det enda som uttalas i propositionen är att regeringen inte har tagit ställning till de avvikelser från EG:s regelverk som har förordats i utredningsbetänkandet SOU 2002:116.

Ännu när anslutningsfördraget skall godtas av riksdagen är det alltså oklart vilken uppfattning regeringen egentligen har i frågan om avvikelser under den kommande tvåårsperioden från EG:s regelverk om arbetskraftens fria rörlighet. Detta är djupt otillfredsställande. Det måste ankomma på regeringen att skyndsamt återkomma till riksdagen med en redovisning av sina ställningstaganden i förhandlingarna om en modernisering av rådets förordning EEG 1408/71 om samordning av de sociala trygghetssystemen i EU samt med förslag till de lagändringar beträffande svenska regelsystem som kan erfordras för att möjliggöra den fria rörligheten för arbetstagare från de nya EU-

staterna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed får också syftet med motion U13 anses vara tillgodosett.

Särskilt yttrande

Riksdagsprövning av åtgärder rörande fri rörlighet för arbetstagare, punkt 3 (v)

Lars Ohly (v) anser:

Vänsterpartiets principiella uppfattning är att arbetskraft från de nya medlemsländerna skall ha samma fria rörlighet som alla EU-medborgare och att alla som lever och arbetar i Sverige skall ha samma rättigheter.

Regeringen har hittills tillbakavisat tanken på övergångsregler vad gäller arbetskraft från de nya EU-länderna i Baltikum, Öst- och Centraleuropa. Nu har däremot statsministern aviserat att han ser en risk för att en våg av "social turism" skulle drabba Sverige i och med EU-utvidgningen i maj 2004 och att detta skulle medföra ett "missbruk" av de svenska trygghetssystemen. Därför överväger nu regeringen att införa regler avsedda att stoppa sådant eventuellt missbruk. Regler som diskuterats är exempelvis att endast heltidsarbete skall ge rätt till förmåner vilket årligen skall kontrolleras och att uppehållstillstånd skall beviljas för endast ett år i taget den första tiden i Sverige.

Vänsterpartiet avvisar med kraft dessa signaler från statsministern och menar att den bild som målas upp av ökat missbruk av trygghetssystem just i och med östutvidgningen är allvarligt felaktig. Det finns ingen anledning att misstänka att medborgare från just de nya medlemsstaterna skulle vara mer benägna att missbruka våra system än svenska eller andra EU-medborgare.

De nya förutsättningar som Sverige står inför i och med att ett ökat antal medlemsstater skall åtnjuta rättigheter enligt EU/EES-reglerna och de risker för social dumpning och urholkning av arbetsrätt som den ökade arbetskraftsinvandringen kan innebära ställer än högre krav än tidigare på regeringen att tillsammans med arbetsmarknadens parter noga kontrollera att arbetsmarknadens villkor, regler och lagar följs och stärks.

Eventuella initiativ för att ändra lagstiftningen i detta sammanhang skall syfta till att förbättra reglerna på arbetsmarknaden så att invandrad arbetskraft inte kan utnyttjas till lägre löner och sämre villkor och inte vara utformade som övergångsregler som diskriminerar medborgare från de nya medlemsstaterna.

Vänsterpartiets uppfattning är att regeringen om det är aktuellt med några initiativ med anledning av detta skall återkomma till riksdagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2003/04:25 Europeiska unionens utvidgning 2004 föreslår regeringen:

1. Riksdagen godkänner fördraget den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens, Republiken Slovakiens anslutning till Europeiska unionen samt slutakten till förslaget.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Följdmotion

2003/04:U13 av Cecilia Wigström m.fl. (fp, m, kd, c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inte skall införa några övergångsregler för arbetskraft från nytillkomna EU-länder.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2002/03:97 *Föreslagen lydelse*

4 §

De fördrag och andra instrument som avses i 2 och 3 §§ är:

1. Fördraget den 18 april 1951 om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen

2. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen

3. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen

4. Konventionen den 13 november 1962 om ändring av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen i syfte att göra den särskilda ordningen för associering av utomeuropeiska länder och territorier som behandlas i fjärde delen av detta fördrag tillämplig med avseende på Nederländska Antillerna

5. Protokollet den 8 april 1965 om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier

6. Fördraget den 22 april 1970 om ändring av vissa budgetbestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

7. Fördraget den 22 januari 1972

1. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen

2. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen

3. Konventionen den 13 november 1962 om ändring av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen i syfte att göra den särskilda ordningen för associering av utomeuropeiska länder och territorier som behandlas i fjärde delen av detta fördrag tillämplig med avseende på Nederländska Antillerna

4. Protokollet den 8 april 1965 om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier

5. Fördraget den 22 april 1970 om ändring av vissa budgetbestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

6. Fördraget den 22 januari 1972

om Konungariket Danmarks, Irlands, Konungariket Norges och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

8. *Beslutet av Europeiska gemenskapernas råd av den 22 januari 1972 om Konungariket Danmarks, Irlands, Konungariket Norges och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till Europeiska kol- och stål-gemenskapen*

9. Fördraget den 10 juli 1975 om ändring av vissa bestämmelser i protokollet om Europeiska investeringsbankens stadga

10. Fördraget den 22 juli 1975 om ändring av vissa finansiella bestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

11. Akten den 20 september 1976 om allmänna direkta val av företrädare i församlingen (Europaparlamentet) samt beslutet av Europeiska unionens råd av den 25 juni och den 23 september 2002 om ändring av nämnda akt

12. Fördraget den 28 maj 1979 om Helleniska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

13. *Beslutet av Europeiska gemenskapernas råd av den 24 maj 1979 om Helleniska republikens anslutning till Europeiska kol- och stål-gemenskapen*

14. Fördraget den 13 mars 1984 om ändring av fördragen om upprättandet av Europeiska

om Konungariket Danmarks, Irlands, Konungariket Norges och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

7. Fördraget den 10 juli 1975 om ändring av vissa bestämmelser i protokollet om Europeiska investeringsbankens stadga

8. Fördraget den 22 juli 1975 om ändring av vissa finansiella bestämmelser i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och i fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna

9. Akten den 20 september 1976 om allmänna direkta val av företrädare i församlingen (Europaparlamentet) samt beslutet av Europeiska unionens råd av den 25 juni och den 23 september 2002 om ändring av nämnda akt

10. Fördraget den 28 maj 1979 om Helleniska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

11. Fördraget den 13 mars 1984 om ändring av fördragen om upprättandet av Europeiska

gemenskaperna i fråga om Grönland

15. Fördraget den 12 juni 1985 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

16. *Beslutet av Europeiska gemenskapernas råd av den 11 juni 1985 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens anslutning till Europeiska kol- och stål-gemenskapen*

17. Europeiska enhetsakten den 17 och 28 februari 1986

18. Fördraget den 7 februari 1992 om Europeiska unionen

19. Fördraget den 24 juni 1994 om Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen

20. Amsterdampfördraget den 2 oktober 1997 om ändring av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem, med förklaring av Sverige enligt artikel K 7.2 och K 7.3 b i Fördraget om Europeiska unionen i deras lydelse enligt Amsterdampfördraget

21. Nicefördraget den 26 februari 2001 om ändring av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem

gemenskaperna i fråga om Grönland

12. Fördraget den 12 juni 1985 om Konungariket Spaniens och Portugisiska republikens anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen

13. Europeiska enhetsakten den 17 och 28 februari 1986

14. Fördraget den 7 februari 1992 om Europeiska unionen

15. Fördraget den 24 juni 1994 om Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen

16. Amsterdampfördraget den 2 oktober 1997 om ändring av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem, med förklaring av Sverige enligt artikel K 7.2 och K 7.3 b i Fördraget om Europeiska unionen i deras lydelse enligt Amsterdampfördraget

17. Nicefördraget den 26 februari 2001 om ändring av Fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem

18. *Fördraget den 16 april 2003 om Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken*

*Sloveniens och Republiken
Slovariens anslutning till
Europeiska unionen*

22. Bilagor och protokoll som
hör till de fördrag och andra
instrument som anges i 1–21.

19. Bilagor och protokoll som
hör till de fördrag och andra
instrument som anges i 1–18.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2004.

BILAGA 3

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2003/04:SfU3y

Europeiska unionens utvidgning 2004

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 18 november 2003 berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2003/04:25 Europeiska unionens utvidgning 2004, i de delar som rör utskottets beredningsområde samt över motion 2003/04:U13 av Cecilia Wigström m.fl. (fp, m, kd, c, mp).

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner fördraget om ansökarländernas anslutning till EU och slutakten till fördraget. Vidare föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen med anledning av Sveriges anslutning till EU.

Frågor inom socialförsäkringsutskottets beredningsområde återfinns i avsnitten om fri rörlighet för arbetstagare, samordning av sociala trygghetssystem samt rättsliga och inrikes frågor.

Inledning

Anslutningsfördraget är ett mellanstatligt avtal mellan de nuvarande medlemsstaterna och de tio nya medlemsstaterna. Föremålet för förhandlingarna har varit EU:s regelverk uppdelat på EU:s politikområden. De flesta EU-regler gäller i de nya medlemsstaterna fr.o.m. anslutningsdagen den 1 maj 2004. Förhandlingarna har dock resulterat i drygt tvåhundra olika övergångsbestämmelser och ett fåtal undantag.

Fördraget är i huvudsak uppbyggt på samma sätt som tidigare anslutningsfördrag och består av dels ett kort fördrag, dels en omfattande anslutningsakt. Dessutom finns en kort slutakt och 18 bilagor, innehållande tekniska anpassningar, övergångsbestämmelser och undantag för de nya medlemsstaternas anslutning.

Anslutningsfördraget träder i kraft den 1 maj 2004 förutsatt att alla ratifikationsinstrument har deponerats före den dagen. Om ett kandidatland uteblir ansluts de övriga till unionen på den bestämda dagen. Om detta skulle bli fallet beslutar rådet om nödvändiga justeringar i fördraget.

De i propositionen föreslagna ändringarna i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen föreslås träda i kraft den 1 maj 2004.

Fri rörlighet för arbetstagare

Gällande ordning

De grundläggande EG-reglerna innebär att en unionsmedborgare skall kunna ta arbete i en medlemsstat och behandlas på lika villkor som medlemsstatens egna medborgare (artiklarna 39–42 i EG-fördraget). Dessutom finns en rätt för personer att flytta till en annan medlemsstat för att etablera sig som företagare (artikel 43 i EG-fördraget) eller för att tillhandahålla tjänster (artikel 49 i EG-fördraget). Dessutom finns en omfattande sekundärrättslig reglering, bl.a. rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen och rådets direktiv 68/360/EEG om avskaffande av restriktioner för rörlighet och bosättning inom gemenskapen för medlemsstaternas arbetstagare och deras familjer. Regelverket på detta område är för närvarande föremål för en översyn, och ett nytt direktiv om fri rörlighet för unionsmedborgare och deras familjer förväntas antas under våren 2004.

Reglerna innebär bl.a. att en EU-medborgare har samma rätt att söka arbete, ta anställning, driva rörelse och göra praktik i en annan medlemsstat som landets egna medborgare. Rätten till fri rörlighet för arbetstagare m.fl. kompletteras och stöds av regelverket om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, rådets förordning (EEG) nr 1408/71.

Av 1 kap. 4 § första stycket utlänningslagen (1989:529), UtIL, framgår att en utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader skall ha uppehållstillstånd. Detta gäller således även för EU-medborgare (undantag görs för nordiska medborgare). I 1 kap. 5 § första stycket UtIL återfinns kravet på arbetstillstånd. Här görs undantag för personer som har uppehållstillstånd eller är nordiska medborgare. Av de båda paragrafernas andra stycken framgår att regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

I 3 kap. 5 a § andra stycket utlänningsförordningen (1989:547), UtIF, anges att en EU-medborgare som har anställning i Sverige skall ges uppehållstillstånd för fem år. I 4 kap. 1 § UtIF anges att medborgare i EES-land och Schweiz är undantagna från kravet på arbetstillstånd.

Anslutningsfördraget

Enligt anslutningsfördraget kan, i förhållande till arbetstagare från Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern, avvikelser från EG-rätten accepteras under en övergångsperiod på sju år. Cypern och Malta omfattas således inte av dessa övergångsregler.

De två första åren efter anslutningen skall de nuvarande medlemsstaternas nationella lagstiftning gälla i stället för EG:s regelverk om arbetskraftens fria rörlighet. De delar av EG:s regelverk som inte gäller är således artiklarna 1–6 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen och under vissa förutsättningar rådets direktiv 68/360/EEG om avskaffande av restriktioner för rörlighet och bosättning inom gemenskapen för medlemsstaternas arbetstagare och deras familjer.

En medlemsstat skall dock i sin nationella lagstiftning kunna öppna sin arbetsmarknad i enlighet med EG:s regelverk. Arbetstagare från de nya medlemsstaterna får emellertid inte ges sämre villkor än de som gäller vid tiden för anslutningsfördraget enligt nationella bestämmelser eller bilaterala överenskommelser.

Senast den 30 april 2006 skall medlemsstaterna anmäla till kommissionen om de avser att fortsätta att tillämpa nationella undantagsbestämmelser eller inte. Anmälan behöver inte motiveras, men om den uteblir skall EG:s regelverk i fortsättningen gälla. En medlemsstat som tillämnat nationella undantagsbestämmelser t.o.m. den 30 april 2009 får fortsätta att göra det t.o.m. den 30 april 2011 om staten har eller förutser allvarliga störningar på sin arbetsmarknad. Efter den 30 april 2011 får det inte förekomma några nationella bestämmelser som inskränker den fria rörligheten.

Under övergångsperioden kommer de medlemsstater som väljer att tillämpa EG:s regelverk att kunna använda sig av en skyddsklausul. Klausulen får åberopas om staten har eller förutser störningar på landets arbetsmarknad som innebär ett allvarligt hot mot levnadsstandarden eller sysselsättningsnivån i en viss region eller visst yrke. Även de nya medlemsstaterna har rätt att tillämpa skyddsklausulen.

Propositionen

I propositionen anges att en enskild medlemsstat kommer att under nationell lagstiftning helt kunna öppna sin arbetsmarknad i enlighet med EG:s regelverk. Emellertid får arbetstagare från de nya medlemsstaterna inte ges sämre villkor än de som gäller vid tiden för anslutningen. Det är därmed enligt propositionen i princip inte möjligt att först öppna sin arbetsmarknad för medborgare från nya medlemsstater på prov och sedan strama åt villkoren för dem.

Regeringens uppfattning är att den svenska arbetsmarknaden inte kommer att drabbas av några störningar av att fri rörlighet för de nya medlemsstaternas medborgare genomförs.

I propositionen anges vidare att regeringen ännu inte har tagit slutgiltig ställning till de förslag som lagts fram i SOU 2002:116 om EU:s utvidgning och arbetskraftens fria rörlighet, som har remissbehandlats under våren 2003.

Motioner

I motion 2003/04:U13 av Cecilia Wigström m.fl. (fp, m, kd, c, mp) begärs ett tillkännagivande om att Sverige inte skall införa några undantagsregler för arbetskraft från nytillkomna EU-länder. Motionärerna anser att den fria rörligheten är en grundbult i det europeiska samarbetet och att reglerna härför bör tillämpas direkt från anslutningsdagen och på samma villkor som för nuvarande EU-medborgare.

Utskottet

Ända sedan Sverige blev medlem i EU har regeringen varit pådrivande i utvidgningsprocessen. Utvidgningsförhandlingarna hade högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet våren 2001, då bl.a. de första uppgörelserna om arbetskraftens fria rörlighet kunde träffas.

EU:s regler om fri rörlighet för personer innebär bl.a. att en EU-medborgare har samma rätt att söka arbete, ta anställning, driva rörelse och göra praktik i en annan medlemsstat som landets egna medborgare. I anslutningsfördraget ges en möjlighet för medlemsstaterna att under en sjuårig övergångsperiod begränsa tillträdet till sin arbetsmarknad genom att tillämpa nationell lagstiftning och bilaterala avtal i stället för EG-regler om arbetskraftens fria rörlighet.

Enligt gällande svenska regler kommer arbetstagare från de nya medlemsstaterna efter anslutningen att behandlas på samma sätt som nuvarande EU-medborgare, som i överensstämmelse med EG-rättsliga bestämmelser är undantagna från kravet på arbetstillstånd och i princip ges ett femårigt uppehållstillstånd (3 kap. 5 a § andra stycket samt 4 kap. 1 § Utf).

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att reglerna om fri rörlighet för arbetstagare utgör ett nyckelområde i EU-samarbetet. Utskottet kan också konstatera att regeringen hela tiden har drivit frågan om att även de nya medlemsstaternas medborgare redan från anslutningstidpunkten fullt ut skall omfattas av den fria rörligheten. Regeringen bör dock noga följa och bevaka att den fria rörligheten inte riskerar att leda till social dumpning och urholkning av anställningsvillkor, kollektivavtal eller rättigheter på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund finner utskottet inte att riksdagen har anledning att göra något uttalande med anledning av motionen.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i berörda delar och avstyrker motion 2003/04:U13.

Propositionen i övriga delar

När det gäller de sociala trygghetssystemen anges i propositionen att EU:s regler om samordning av medlemsstaternas sociala trygghetssystem kommer att gälla i de nya medlemsstaterna från anslutningsdagen. Stora krav ställs därmed på de nya medlemsstaterna att stärka de administrativa förutsättning-

arna för samordning i enlighet med förordning (EEG) nr 1408/71. Förordningen kommer också enligt propositionen att få stor betydelse för de personer som arbetar i dessa länder och övriga EU-medlemsstater eftersom deras sociala rättigheter då kommer att omfattas av samordningsregler.

Beträffande rättsliga och inrikes frågor kan utskottet konstatera att förhandlingarna inte har komplicerats av begärda övergångslösningar och undantag. Utskottet noterar dock att när det gäller Schengensamarbetet kommer de nya medlemsstaternas inträde i unionen inte att innebära ett omedelbart upphävande av gränskontroller mellan gamla och nya medlemsstater. Beslut om att häva dessa gränskontroller kommer att fattas separat och med enhällighet av ministerrådet. Enligt propositionen kommer detta beslut att föregås av noggranna utvärderingar av de nya medlemsstaternas rättsliga och praktiska beredskap att tillämpa Schengenreglerna.

Utskottet har således inget att invända mot propositionen i dessa delar.

Stockholm den 25 november 2003

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Ronny Olander (s), Bo Könberg (fp), Mona Berglund Nilsson (s), Kalle Larsson (v), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Lennart Klockare (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s), Mona Jönsson (mp), Kurt Kvarnström (s) och Lilian Virgin (s).

Avvikande mening

Fri rörlighet för arbetstagare

Sven Brus (kd), Bo Könberg (fp), Anita Sidén (m), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Anna Lilliehöök (m) och Mona Jönsson (mp) anser:

Vi anser att man måste slå vakt om principen om fri rörlighet inom EU. Den fria rörligheten är en grundbult i det europeiska samarbetet och syftar till att alla EU-medborgare skall kunna resa, arbeta och leva på samma villkor inom hela unionen. Att hindra medborgare i de nya medlemsstaterna från att fritt arbeta inom EU efter anslutningstidpunkten innebär att de förnekas dessa rättigheter som vi själva tar för givet.

Vi anser att det är av central betydelse för Sveriges medborgare att fri rörlighet för arbetstagare från de nya medlemsstaterna tillämpas direkt från anslutningsdagen och att arbetstagare från dessa länder därmed ges möjlighet att arbeta i Sverige på samma villkor som nuvarande EU-medborgare. Vår uppfattning är att Sverige bör välkomna och underlätta för medborgare från de nya medlemsstaterna att söka och utföra arbete i vårt land. Problem som kan uppstå med exempelvis fiktiva anställningar, bidragsfusk eller överutnyttjande av svenska socialförsäkringar måste mötas med översyn av regelsystemen – inte med hinder för EU-medborgares fria rörlighet.

Det anförda bör med bifall till motion 2003/04:U13 ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Fri rörlighet för arbetstagare

Kalle Larsson (v) anser:

Vänsterpartiets principiella uppfattning är att arbetskraft från de nya medlemsländerna skall ha samma fria rörlighet som alla EU-medborgare och att alla som lever och arbetar i Sverige skall ha samma rättigheter.

Regeringen har hittills tillbakavisat tanken på övergångsregler vad gäller arbetskraft från de nya EU-länderna i Baltikum, Öst- och Centraleuropa. Nu har däremot statsministern aviserat att han ser en risk för att en våg av "social turism" skulle drabba Sverige i och med EU-utvidgningen i maj 2004 och att detta skulle medföra ett "missbruk" av de svenska trygghetssystemen. Därför överväger nu regeringen att införa regler avsedda att stoppa sådant eventuellt missbruk. Regler som diskuterats är exempelvis att endast heltidsarbete skall ge rätt till förmåner vilket årligen skall kontrolleras och att uppehållstillstånd skall beviljas för endast ett år i taget den första tiden i Sverige.

Vänsterpartiet avvisar med kraft dessa signaler från statsministern och menar att den bild som målas upp av ökat missbruk av trygghetssystem just i och med östutvidgningen är allvarligt felaktig. Det finns ingen anledning att misstänka att medborgare från just de nya medlemsstaterna skulle vara mer benägna att missbruka våra system än svenska eller andra EU-medborgare.

De nya förutsättningar som Sverige står inför i och med att ett ökat antal medlemsstater skall åtnjuta rättigheter enligt EU/EES-reglerna och de risker för social dumpning och urholkning av arbetsrätt som den ökade arbetskraftsinvandringen kan innebära, ställer än högre krav än tidigare på regeringen att tillsammans med arbetsmarknadens parter noga kontrollera att arbetsmarknadens villkor, regler och lagar följs och stärks.

Eventuella initiativ för att ändra lagstiftningen i detta sammanhang skall syfta till att förbättra reglerna på arbetsmarknaden, så att invandrad arbetskraft inte kan utnyttjas till lägre löner och sämre villkor, och inte vara utformade som övergångsregler som diskriminerar medborgare från de nya medlemsstaterna.

Vänsterpartiets uppfattning är att regeringen, om det är aktuellt med några initiativ med anledning av detta, skall återkomma till riksdagen.